girios

1970
10

Profesorius Konstantinas Regelis

(1890.VIII.10—1970.VI.22)

Įsteigus Lietuvos universitetą Kaune (1922 m.), nepakako savų mokslininkų profesūrai sudaryti, teko kviesti kai kuriuos specialistus iš užsienio. Jų tarpe buvo pakviestas iš Tartu (Estijos) jaunas ir energingas botanikas, filosofijos daktaras Konstantinas Regelis, ir jam pavesta vadovauti Lietuvos Universiteto Botanikos katedrai, suteikus ordinarinio profesoriaus mokslinį vardą.

K. Regelis gimė Petrapilyje. Jo senelis Eduardas Regelis (1815—1892) ir dėdė Robertas Regelis (1867—1920) buvo įžymūs Rusijos botanikai — pirmasis Karališkojo Botanikos sodo Petrapilyje direktorius, o antrasis Taikomosios botanikos biuro direktorius. Taigi visa Regelių šeima dirbo botanikos srityje, tik Konstatino tėvas Vilhelmas Regelis buvo istorikas ir dirbo Tartu universiteto ordinariniu profesoriumi.

Atvykęs į Lietuvą, K. Regelis organizavo augalų sistematikos kabinetą ir Botanikos sodą Aukštojoj Fredoj ir 18 metų buvo jų vedėjas. 1940 m. jis išvyko į Ženevą, nes buvo Šveicarijos pilietis, ir 3 metus dirbo Boissier herbaro konservatorium ir privatdocentu Ženevos universitete. Vėliau apie dvejus metus tyrinėjo Lietuvos augalines žaliavas, paskui išvyko į Austriją (Graco universitetą), 1952—55 metais buvo Bagdado universiteto (Irake), paskui Kabulo universiteto (Afganistane) profesorius, nuo 1956 iki 1967 m. dirbo Turkijos universitetuose (Istambule, Izmire). 1967 m. vasarą grįžo į Austriją (Gracą) ir iki pat mirties dirbo mokslinį darbą namie — redagavo J. Wiesnerio „Rohstoffe des Pflanzenreiches" naują leidimą, buvo Tarptautinės komisijos augalinėms žaliavoms tirti pirmininkas ir jos leidžiamo žurnalo „Qualitas plantarum et materiae vegetabiles" redaktorius. Žurnalą leidžia W. Junk leidykla Hagoje.

Dirbdamas Lietuvoje, K. Regelis buvo geras dėstytojas — skaitė augalų sistematikos, augalų geografijos, fitosociologijos kursus. Parašė Augalų sistematikos vadovėlį mokyklai (išleistą 1934 ir 1936 m.) ir „Augalų sistematiką" studentams (I dalis 1935 II dalis 1941 m.). Bendradarbiavo įvairiuose žurnaluose ir Lietuvos Universiteto Matematikos-Gamtos fakulteto Darbuose. Vadovavo diplominiams darbams, rengė studentų ekskursijas po Lietuvą ir tuo būdu surinko daug medžiagos Lietuvos augalijai pažinti. Su savo mokiniais daugiausia tyrinėjo Lietuvos pievas ir paskelbė 4 straipsnius, pavadintus „Über litauische Wiesen", Šveicarijos žurnaluose ir du „Kosmose" (1926 ir 1931) — „Botaniškas šieno analizis ir Lietuvos pievos". Be to, K. Regelis tyrinėjo Kuršių Nerijos kopų, Kauno apylinkių smėlynų, kai kurių pelkių ir ežerų krantų augaliją. Taip plačiai ištyręs respublikos augaliją, prof. Regelis, apibendrindamas surinktąją medžiagą, straipsnyje „Planzengeographische Skizze von Litauen" (Repertorium specierum novarum regni vegetabilis, Beiheft 61, Berlin-Dahlem, 1930) paskelbė Lietuvos augalų geografijos metmenis. Vokiečių kalba jis parašė išsamią monografiją „Lietuvos augalų geografija" (rankraštis apie 500 psl.), kurią reikėtų išsiversti į lietuvių kalbą ir išleisti kaip pagalbinę priemonę studentams. Iš viso jis yra parašęs apie 150 mokslo darbų. Tame tarpe yra straipsnių ir iš botanikos istorijos Lietuvoje (apie J. Pabrėžą, J. Jundzilą, J. Fedoravičių — jų mokslinį palikimą). Surinko ir paskelbė Matematikos-Gamtos fakulteto Darbuose Lietuvos botanikų bibliografiją „Fontes florae Lituanae" I—VII (1931—1942).

K. Regelis rašė ir apie Lietuvos miškus, pvz., 1931 m. jo aprašyti Metelių ežero krantuose augantys eglynai, alksnynai, beržynai ir kt. miškai. „Mūsų giriose" (1932 m.) įdėtas išsamus jo straipsnis „Lietuvos miškų tipai". Tame darbe išvardintos pagrindinės respublikos miškų asociacijos: 6 lapuočių, 3 eglynų ir 5 pušynų. Vėliau (1955) jis dar papildomai aprašė Lietuvos Pineto-Piceetum linnaeosum Suomijos žurnale „Archivum Societatis Vanamo", 9 t. Augalų asociacijas jis charakterizavo pagal vyraujančias rūšis ir dirvožemio rūgštingumą. Be to, nagrinėjo ir nurodė augalų bendrijų klasifikacijos principus (1959).

Svarbūs yra K. Regelio floros elementų tyrimai. Atsižvelgdamas į augalų geografinio išplitimo duomenis, jis skiria azonalinius elementus ir zonomis pasiskirsčiusius floros elementus: arktiškai alpinį, borealinį, atlantinį ir kt. Lietuvos floros elementus Regelis aprašė žurnale „Österreichische Botanische Zeitschrift", 104 t. (1958). Paskui jis rašė apie Turkijos floros elementus (Annales botanici Fennici 3, 1969).

Būdinga, kad ir užsienyje dirbdamas, K. Regelis neužmiršo Lietuvos botanikų, skaitė Vilniaus universiteto leidžiamą literatūrą, laiškais palaikė ryšius ir mokslinėje spaudoje dar paskelbė nemaža straipsnių apie Lietuvos augaliją, geografiškai ir fitocenologiškai ją charakterizuodamas. Du įdomūs apžvalginio pobūdžio straipsniai „Pflanzensoziologische Streifzüge in Litauen" jo paskelbti „Botanische Jahrbücher" 74 tome (1945, 1948); juose pateikiami augalų bendrijų aprašymai, autoriaus botaninių ekskursijų metu surinkti iš įvairių Lietuvos rajonų. Pasinaudota ir profesoriaus vadovautų diplominių darbų medžiaga. Minėto žurnalo „Qualitas plantarum..." 15 t. 1967 rašė jis apie Lietuvos augalines žaliavas (nendrynus, švendrynus, pievas).

1969. I. 25 K. Regelis laiške pareiškė norą dalyvauti ekskursijoje po pietų Lietuvą Pabaltijo botanikų ekspedicijos metu. Ši ekskursija buvo suorganizuota 1969 m. liepos mėnesį. Tačiau dėl pablogėjusios sveikatos negalėjo jis leistis į šią kelionę, o taip pat nebepasimatė su savo mokiniais Lietuvoje. 1970 metais gegužės 22 dieną jis mirė Käferbergo ligoninėj prie Ciuricho, Šveicarijoj širdies liga. Ten ir palaidotas.

Lietuvos botanikų vyresnioji karta ilgai prisimins savo buvusį mokytoją.

Prof. dr. JONAS DAGYS